

**Archeologisch bureau- en
booronderzoek aan de Stierop
te De Woude, gemeente
Castricum (NH)**

Infra

Milieu

Geo-ICT

Archeologie

Geo-informatie

**Archeologisch bureau- en
booronderzoek aan de Stierop te
De Woude, gemeente Castricum
(NH)**

opdrachtgever	Staatsbosbeheer Grond en Gebouwen
datum	14 maart 2013
projectleider	mevrouw T.N. Krol MA
projectnummer	93224912
status	definitief
ISSN-nummer	1875-5313
MUG-publicatie	2012-118

MUG-projectnummer	93224912
Opdrachtgever	Staatsbosbeheer Grond en Gebouwen
MUG-publicatie	2012-118
Bevoegd gezag	gemeente Castricum
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoekmeldingsnummer	54146
Tekst	mevrouw T.N. Krol MA
Afbeeldingen	de heer A. Huygen
Status	definitief
Autorisatie	de heer drs. ing. G.J. de Roller
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek
Datum	14 maart 2013
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Algemeen	2
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied	2
1.3 Doel van het onderzoek	3
1.3.1 Bureauonderzoek	3
1.3.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek	3
1.4 Werkwijze	4
1.4.1 Bureauonderzoek	4
1.4.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek	4
2 Resultaten	5
2.1 Bureauonderzoek	5
2.1.1 Huidige situatie en aardwetenschappelijke waarden	5
2.1.2 Bekende archeologische waarden	7
2.1.3 Bewoningsgeschiedenis en historische situatie	8
2.1.4 Bouwhistorische waarden	11
2.1.5 Toekomstige situatie	11
2.1.6 Archeologische verwachting en beleid	11
2.1.7 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	13
2.2 Verkennend inventariserend booronderzoek	15
2.2.1 Bodemopbouw	15
2.2.2 Vondsten	15
3 Conclusie en aanbeveling	16
3.1 Conclusie	16
3.2 Aanbeveling	16
Literatuurlijst	17

BIJLAGEN

Bijlage 1	Boorstaten
Bijlage 2	Overzicht van de onderzoekslocatie, boorpuntenkaart

Samenvatting

Aanleiding tot het hier beschreven archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) zijn de plannen van Staatsbosbeheer voor een bestemmingsplanwijziging van agrarisch naar wonen op de onderzochte locatie aan de Stierop te De Woude, gemeente Castricum. De onderzoekslocatie is kadastraal bekend als gemeente Akersloot, sectie E, nummer 542. In verband met de genoemde plannen wordt een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Wet op de archeologische monumentenzorg. Staatsbosbeheer Grond en Gebouwen heeft MUG Ingenieursbureau, afdeling Archeologie, opdracht gegeven het IVO uit te voeren. Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een verkennend inventariserend veldonderzoek.

Uit het bureauonderzoek komt naar voren dat het onderzoeksgebied deel uit maakt van het veenlandschap in de gemeente Castricum. Uit de omgeving zijn vondsten bekend vanaf de ijzertijd, met name uit de hogere delen van het landschap (strand- en kwelderwallen). Vondsten uit oudere perioden kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Vanaf circa 2500 voor Chr. (laatneolithicum) was sprake van sterke vernatting en veengroei in het gebied, waardoor het niet meer geschikt zal zijn voor bewoning. Na de ontginning in de volle of late middeleeuwen, wordt het gebied weer geschikt voor bewoning. Voor het onderzoeksgebied kunnen daarom sporen van bewoning worden verwacht uit periode voor het neolithicum, het laatneolithicum (sporen van bijvoorbeeld nederzettingen of agrarische activiteiten) en vanaf de middeleeuwen. Uit de tussenliggende periode kunnen losse vondsten worden verwacht (bijvoorbeeld rituele deposities of sporen die in verband staan met bijvoorbeeld visvangst). De vondsten uit de omgeving duiden op een verwachting voor met name vondsten uit de ijzertijd en middeleeuwen. De bekende vondsten uit de ijzertijd stammen uit de Oostwouderpolder, ten oosten van de Markervaart. Uit het gebied van de Westwouderpolder in de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn alleen vondsten uit de middeleeuwen bekend, van na de veenontginning. Er kunnen echter vondsten uit alle perioden worden verwacht.

De bodemopbouw in het onderzoeksgebied bestaat uit een dun pakket klei (tot 0,45 m dik), gevolgd door veen. Boring 4 is gestuit op ondoordringbaar puin. In boring 5 is de bodem verstoord tot 1,40 m-mv. In de overige boringen is de bodemopbouw intact. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen in de boringen en er zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van een oud loopvlak. De aangetroffen bodemopbouw duidt erop dat het gebied waarschijnlijk te nat was voor bewoning, vanaf het laatneolithicum, toen de veengroei in dit gebied begon. Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor bewoning in de periode van na de ontginning in de middeleeuwen of nieuwe tijd. Waarschijnlijk heeft het gebied een agrarische functie gehad, waarbij alleen in de moderne tijd sprake is van bewoning. In boring 1 is onder het veen een pakket klei aangeboord. Vanaf 3,55 m-mv bestaat deze uit zandige klei met zandlagen, die is geïnterpreteerd als kwelder- of oeverwalpakket.

Op grond van deze onderzoeksresultaten wordt de kans op het aantreffen van archeologische resten als laag ingeschat. De kleilaag onderin boring 1, vanaf 3,55 m-mv duidt op de aanwezigheid van een kwelder- of oeverwal. Voor dit pakket wordt de archeologische verwachting hoger ingeschat. Wij bevelen daarom aan vervolgonderzoek uit te voeren indien ingrepen plaatsvinden met een diepte groter dan de diepte waarop deze laag voorkomt, met een veiligheidsmarge van 0,30 m. Dit betreft ingrepen dieper dan 3,25-mv. Als op deze diepte alleen heipalen worden geplaatst is de verstoring van de mogelijk archeologisch interessante laag beperkt in omvang en bevelen wij aan geen vervolgonderzoek uit te voeren. Bij alle overige verstoringen op deze of grotere diepte bevelen wij aan vervolgonderzoek uit te voeren.

Het bovengenoemde betreft een aanbeveling. Het selectiebesluit is te allen tijde voorbehouden aan de bevoegde overheid, in deze gemeente Castricum.

Mochten tijdens het grondwerk onverhoopt alsnog archeologische resten worden aangetroffen, dan dient de bevoegde overheid, gemeente Castricum, hiervan meteen op de hoogte gebracht te worden.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Aanleiding tot het hier beschreven archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) zijn de plannen van staatsbosbeheer voor een bestemmingsplanwijziging van agrarisch naar wonen op de onderzocht locatie aan de Stierop te De Woude, gemeente Castricum. De onderzoekslocatie is kadastraal bekend als gemeente Akersloot, sectie E, nummer 542. In verband met de genoemde plannen wordt een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Wet op de archeologische monumentenzorg. Staatsbosbeheer Grond en Gebouwen heeft MUG Ingenieursbureau, afdeling Archeologie, opdracht gegeven het IVO uit te voeren.

Voorafgaand aan het veldwerk heeft mevrouw T.N. Krol een bureaustudie verricht. Het archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 24 oktober 2012 en stond onder leiding van mevrouw T.N. Krol. Het booronderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2, en de richtlijnen van de gemeente Castricum (Alkemade, van Heerlingen & Klerks, 2011).

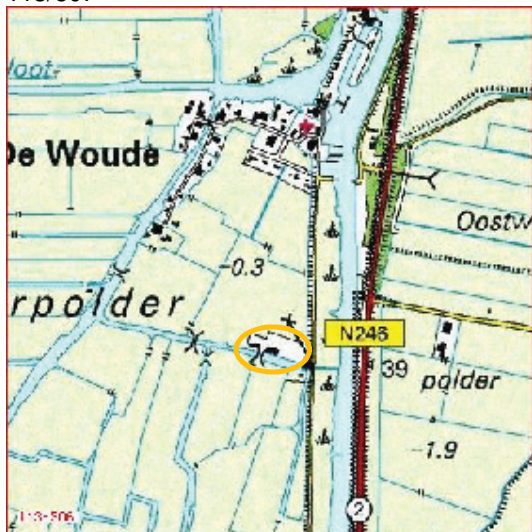
Tabel 1.1 Overzicht van de objectgegevens

Objectgegevens	
Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Castricum
Plaats	De Woude
Toponiem	Stierop
Kadastrale gegevens	gemeente Akersloot, sectie E, nummer 542
Kaartblad	19D
Coördinaten	113459/506383 NW 113528/506364 NO 113523/506337 ZO 113451/506356 ZW
Grondsoort	veen, klei
Geomorfologie	ontgonnen veenvlakte
Grondwatertrap	II

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan de Stierop te De Woude en heeft momenteel een agrarische bestemming. De agrarische activiteiten op de locatie zijn recentelijk beëindigd. Op de locatie is nog agrarische bebouwing aanwezig met hier omheen een erf en grasland. De totale oppervlakte is circa 0,5 ha.

113/507

114/506

Afbeelding 1. Het onderzoeksgebied op de topografische kaart, globaal aangegeven met de cirkel (bron: Topografische Dienst Nederland)

1.3 Doel van het onderzoek

1.3.1 Bureauonderzoek

Het bureauonderzoek heeft als doel inzicht te krijgen in de bekende en de te verwachten archeologische waarden van het plangebied. Aan de hand van deze informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. Voor het bureauonderzoek dienen de volgende vragen te worden beantwoord.

- Vraag 1. Wat is de archeologische verwachting van het gebied buiten de reeds bekende AMK-terreinen (indien mogelijk gespecificeerd naar aard, vindplaatsen en perioden)?
- Vraag 2. Zijn er binnen de verwachtingszones specifieke aandachtslocaties aan te geven (zandkoppen of -ruggen, veentjes, historische bebouwing en infrastructuur)?
- Vraag 3. Wat is er bekend over bodemverstorende ingrepen in het plan-/onderzoeksgebied?
- Vraag 4. Welk vervolgonderzoek is nodig om de door het bureauonderzoek in beeld gebrachte specifieke archeologische verwachting te toetsen?

1.3.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek

Het veldonderzoek heeft als doel het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen. Daarnaast dienen de volgende vragen te worden beantwoord.

- Vraag 1. Is de bodemopbouw intact en hoe ziet die eruit?
- Vraag 2. Zijn er archeologische indicatoren aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?
- Vraag 3. Zijn er zones met een hoge dan wel lage archeologische verwachting?
- Vraag 4. Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?

Aan de hand van de gegevens van beide onderzoeken kan worden nagegaan of in het onderzoeksgebied archeologische waarden te verwachten zijn en of de voorgenomen ingrepen een bedreiging vormen voor het archeologische bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd hoe hiermee omgegaan dient te worden.

1.4 Werkwijze

1.4.1 Bureauonderzoek

In het bureauonderzoek wordt het huidige grondgebruik beschreven, de historische situatie en mogelijke verstoringen alsmede de bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden. Hiertoe worden onder andere topografische kaarten gebruikt, de plannen en gegevens van de opdrachtgever, luchtfoto's en, indien aanwezig, gegevens van milieukundig onderzoek.

Een beschrijving van de historische situatie is gebaseerd op historisch topografisch kaartmateriaal, zoals kadastrale kaarten en de website van Wat was waar (<http://www.watwaswaar.nl>). Voor de bekende bodemkundige en geologische waarden wordt gebruikgemaakt van bodemkaarten en geomorfologische kaarten. De archeologische waarden zijn gebaseerd op de gegevens in Archis (digitale database van de Nederlandse archeologie van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)), waar de archeologische monumentenkaart deel van uitmaakt. Verder is gebruik gemaakt van de archeologische beleidsnota van de gemeente Castricum (Alkemade, van Heerlingen & Klerks, 2011). Indien mogelijk, wordt tevens teruggegrepen op gegevens van eerder in de directe omgeving uitgevoerd onderzoek. Met behulp van deze gegevens wordt een gespecificeerde verwachting voor het onderzoeksgebied opgesteld.

1.4.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek

Om het gespecificeerde verwachtingsmodel te toetsen, wordt een inventariserend booronderzoek uitgevoerd dat bestaat uit een boorgrid van zes boringen per ha, met een minimum van zes boringen per onderzoeksgebied. Om een juiste indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen, worden deze boringen verspreid over het terrein gezet. De boringen worden in raaien gezet waarbij de afstand tussen de boringen rond de 25 tot 30 m bedraagt en de afstand tussen de raaien rond de 40 m. In de naast elkaar liggende raaien verspringen de boorpunten, zodat er een ideale verdeling van de boorpunten over het terrein ontstaat. Voor het boren is gebruikgemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm en een guts met een diameter van 3 cm.

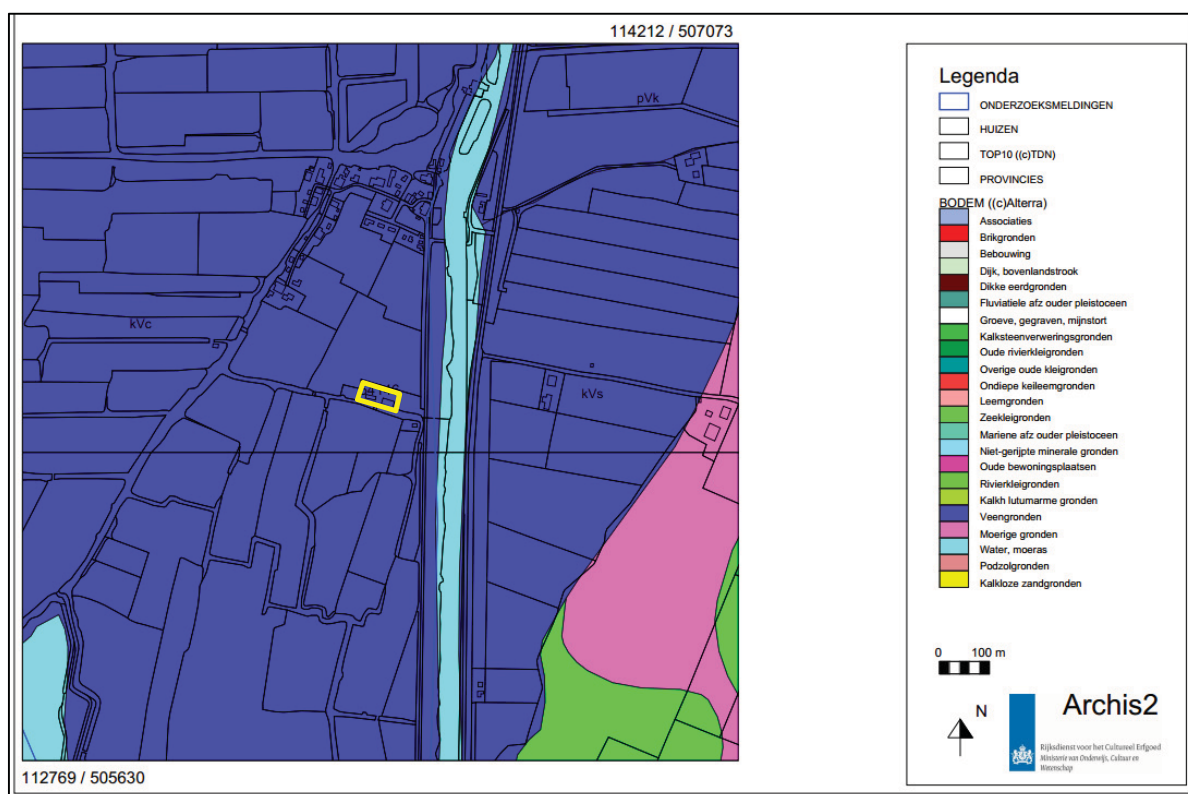
De boorkernen zijn uitgelegd waarbij de verschillende bodemlagen nauwkeurig zijn beschreven en opgemeten. (Bij een gutsboring is de boorkern opengesneden, waarna de bodemlagen zijn beschreven.) De boorbeschrijvingen zijn volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, die is gebaseerd op NEN 5104. Tijdens het verkennend booronderzoek is, aan de hand van het verbrokkelen en versnijden van de boorkernen, ook gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkscherven, vuursteen, bot, houtskool, fosfaat, verbrand leem en natuursteen. De boorpunten zijn met behulp van een meetlint ingemeten. Naast het boren is een oppervlaktekartering uitgevoerd, waarbij ontsluitingen zoals slootkanten en molshopen zijn geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische resten. De archeologische zichtbaarheid was slecht.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek

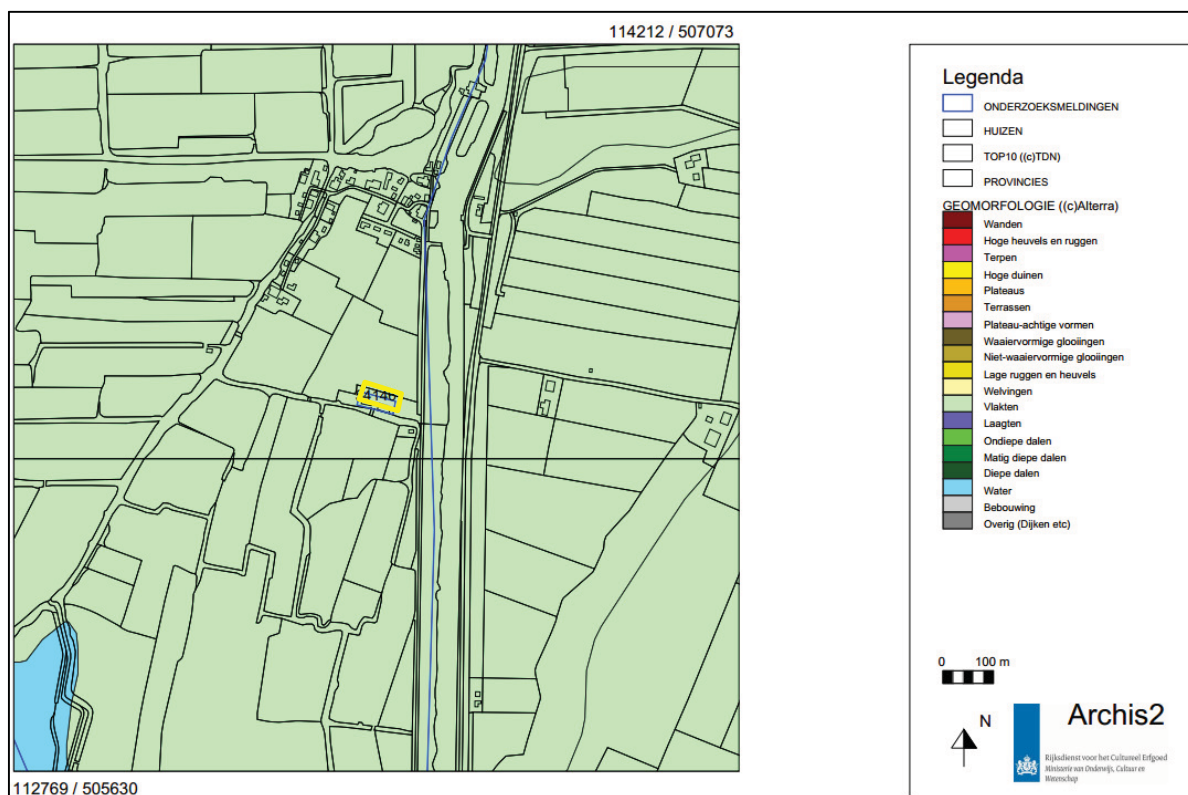
2.1.1 Huidige situatie en aardwetenschappelijke waarden

Volgens de bodemkaart (zie afbeelding 2) bestaat de bodem in het onderzoeksgebied uit waardveengronden (door water omsloten veengebieden) op zeggeveen, rietzeggeveen of (mesotroof) broekveen (code KvC). De pleistocene ondergrond bevindt zich op circa 25 tot 30 m-NAP (circa 24-29 m-mv).

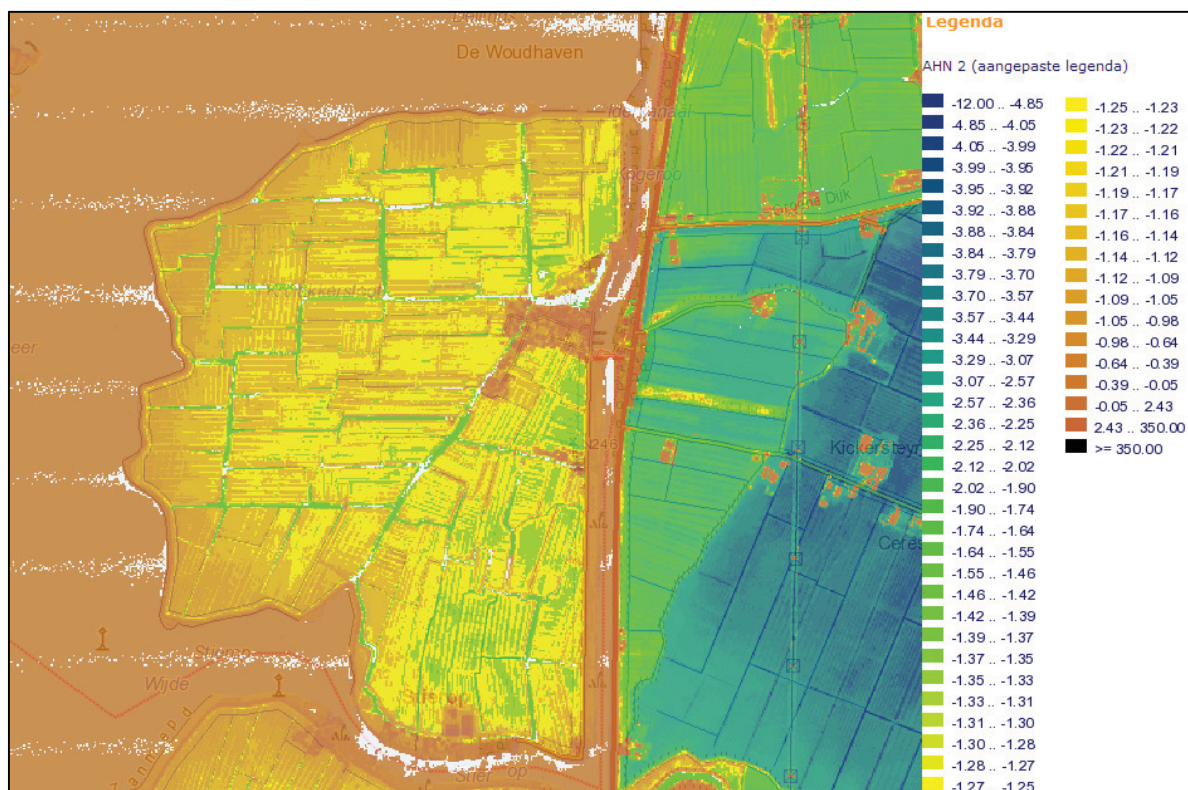
Afbeelding 2. Het onderzoeksgebied op bodemkaart, aangegeven met het gele kader
(bron: Archis2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Op de geomorfologische kaart (zie afbeelding 3) is het onderzoeksgebied aangeduid als een ontgonnen veenvlakte met klei of zand (code 1M46).

Afbeelding 3. Het onderzoeksgebied op geomorfologische kaart, aangegeven met het gele kader
(bron: Archis2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Het gebied waarin de onderzoekslocatie ligt, de Westwouderpolder, ligt hoger dan het gebied ten oosten van de Markervaart, de Oostwouderpolder. De Markervaart (ten oosten) en het Almaardermeer (ten westen) liggen hoger dan de polder waarin het onderzoeksgebied ligt. Dit is te zien op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, afbeelding 4). Het onderzoeksgebied ligt op een hoogte van circa 0,6 m-NAP.

Afbeelding 4. Het onderzoeksgebied op het AHN, globaal aangegeven met de cirkel (bron: AHN)

2.1.2 Bekende archeologische waarden

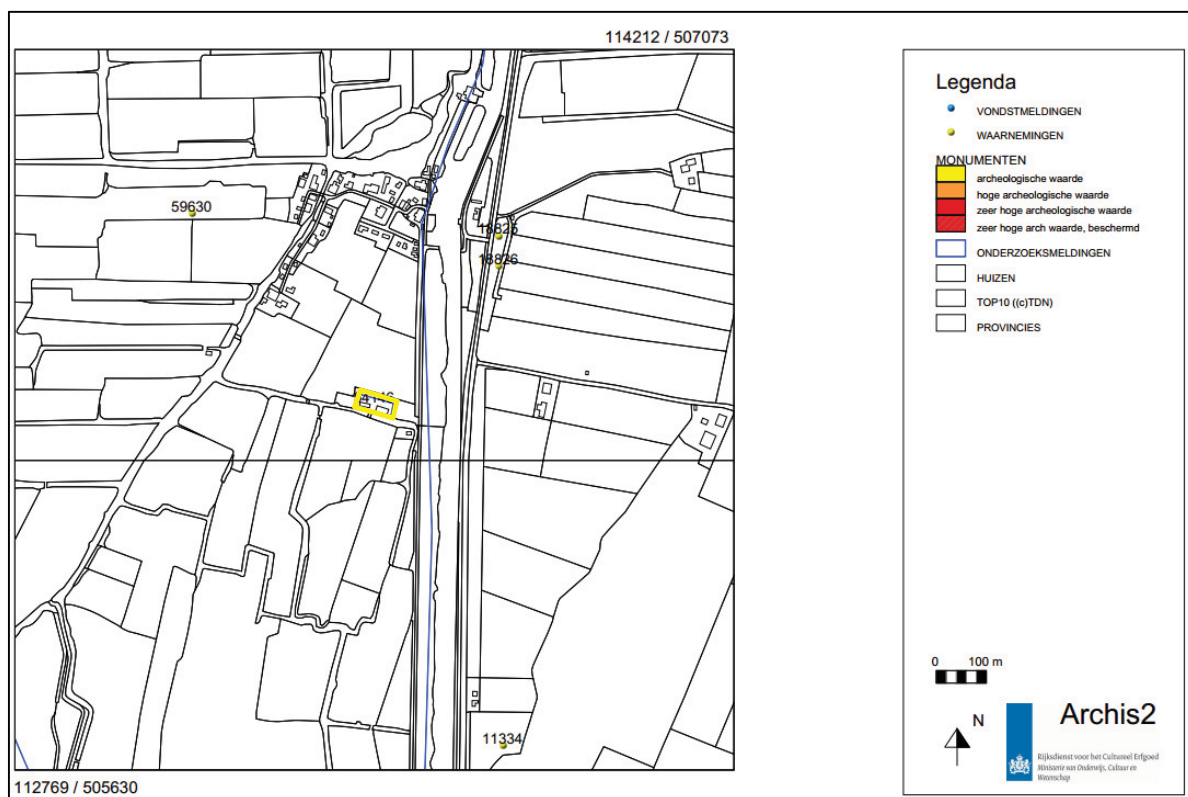
In het onderzoeksgebied zelf is geen eerder onderzoek gedaan en zijn geen archeologische waarden bekend in Archis (zie afbeelding 5). Uit de directe omgeving (binnen een straal van circa 500 m) zijn een onderzoeksmelding en een aantal waarnemingen bekend. De onderzoeksmelding beslaat een groot gebied ten westen van de Markervaart. Het betreft onderzoeksmelding 51455, een bureauonderzoek uit april 2012 uitgevoerd in het kader van kadeverbeteringen van het Almaardermeer. Van dit bureauonderzoek zijn nog geen resultaten in Archis opgenomen.

De waarnemingen uit de directe omgeving zijn in het overzicht hieronder weergegeven.

Waarnemingen

11334	Een particuliere vondst van Streefband of Ruinen-Wommels aardewerk uit de late ijzertijd en een La Tene glazen armband uit dezelfde periode.
18825	Een vondst van middeleeuws kogelpotaardewerk
18826	Diverse vondsten van een archeologische opgraving, uit de periode late ijzertijd en Romeinse tijd. Onder meer inheems aardewerk, Romeins importaardewerk en een glazen armband.
59630	De vondst van tientallen scherven aardewerk uit de ijzertijd en middeleeuwen. De aanwezigheid van deze hoeveelheid aardewerk duidt op de aanwezigheid van een nederzetting.

In het kader van het onderzoek is contact gezocht met de AWN afdeling 3, Zaanstreek/Waterland en omstreken. Wij hebben geen aanvullende informatie van hen ontvangen.

Afbeelding 5. Het onderzoeksgebied op een uitsnede uit Archis met archeologische waarden, aangegeven met het gele kader (bron: Archis2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

2.1.3 Bewoningsgeschiedenis en historische situatie

Het eeuwenlange proces van getijdenwerking leverde een dynamisch landschap op dat voortdurend aan verandering onderhevig was. Dit had sterke invloed op de bewoningsmogelijkheden voor de mens. Toch waren deze gebieden aantrekkelijk vanwege de natuurlijke rijkdom in verband met onder meer de jacht en visvangst. De zandige ruggen en vlakten waren (kwelders en strandvlakten) waren geschikt voor agrarisch gebruik. De strandwallen rond Akersloot was vanaf omstreeks 3000 voor Chr. geschikt voor bewoning en vanaf die tijd kan daarom bewoning in het gebied worden verwacht. Voor de oudere periode hiervoor, vóór de ijzertijd is een kennislacune voor dit gebied, maar kunnen archeologische resten niet worden uitgesloten (Alkemade, van Heerlingen & Klerks, 2011). Op basis van het proefschrift van Kok (2008) geldt ook een lage verwachting voor het gebied, waarbij alleen voor waterlopen een verwachting voor het aantreffen van rituele deposities is aangegeven. (Voor de in deze paragraaf genoemde archeologische periodes, zie tabel 2.1).

Het onderzoeksgebied behoort tot de lagere delen van het landschap en is onderdeel van het veenlandschap. Uit dit deel van de gemeente Castricum is minder archeologische informatie bekend, maar kunnen wel resten van bewoning worden aangetroffen. Als gevolg van de ontginningen die plaatsvonden vanaf de middeleeuwen en met name de late middeleeuwen is het veenoppervlak sterk gedaald, tot circa 1 à 2 m-NAP. Lokaal kan het veen bedekt zijn met middeleeuwse klei (tot 30 cm dik). Het veen is veelal 1,5 tot 2 m dik. De veenvorming in deze regio is begonnen rond 2500 voor Chr. (Alkemade, Van Heerlingen & Klerks, 2011). Vanaf deze periode zal door de vernatting en veengroei het gebied niet geschikt zijn geweest voor bewoning, tot en met de ontginning in de middeleeuwen.

Volgens de Kennis Infrastructuur Cultuurhistorie (KICH) maakt het gebied deel uit van een droogmakerij (laagveenontginning) met onregelmatige middeleeuwse blokverkaveling (niet nader gedateerd).

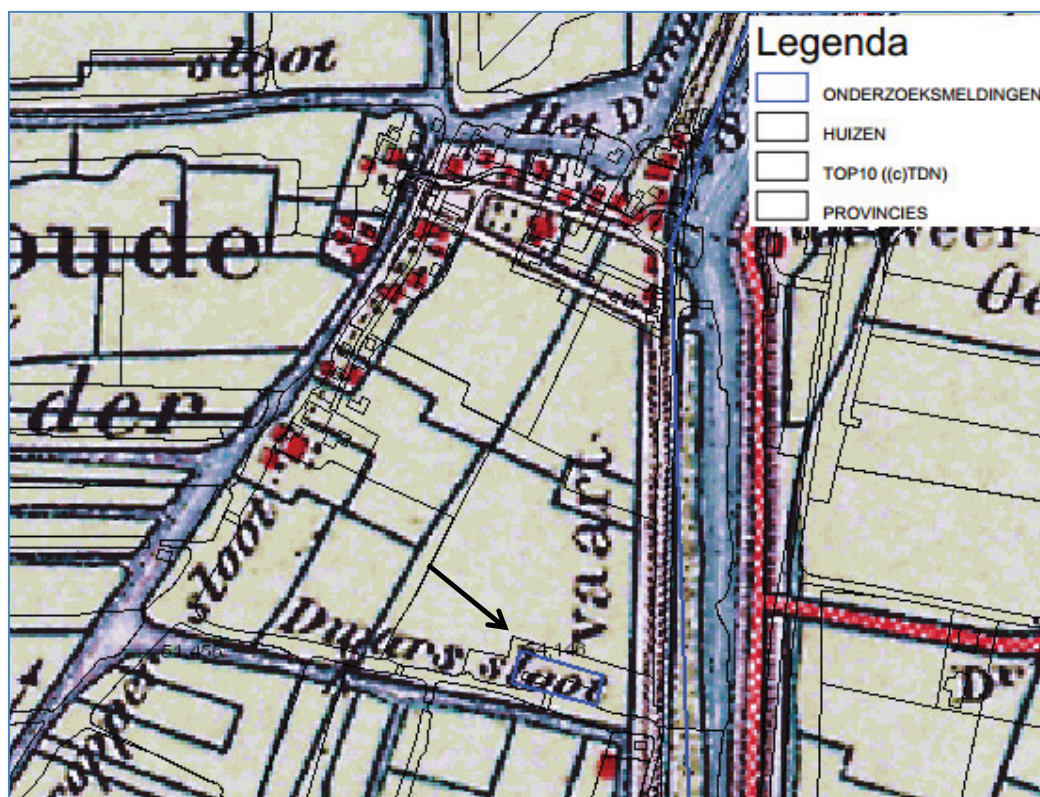
Het gebied dat later de Westwouderpolder heet is op de kaart van Beeldsnijder uit 1575 aangegeven als polder (<http://archieven.archiefalkmaar.nl/>). De Oostwouderpolder, ten oosten van het onderzoeksgebied, is vermoedelijk rond de 10e eeuw gecreëerd (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Oostwouderpolder>), de Westwouderpolder mogelijk later. Bewoning is op de kaart van Beeldsnijder niet aangegeven, op de kaart van Backer uit 1633 is bewoning bij onder meer het buurtschap Stierop aangegeven (<http://archieven.archiefalkmaar.nl/>; KICH).

Het onderzoeksgebied maakte verder deel uit van het inundatiegebied van de stelling van Amsterdam (KICH). De Stelling van Amsterdam werd grotendeels aangelegd tussen 1874 en 1914 en is een 135 kilometerlange verdedigingslinie ter verdediging van de Nederlandse hoofdstad bij een buitenlandse aanval (<http://www.stellingvanamsterdam.nl>).

Op de kadastrale minuut van 1811-1832 (zie afbeelding 6) is de sloot die direct ten zuiden van het onderzoeksgebied al aangegeven. Ter hoogte van de huidige bebouwing is een perceelgrens aangegeven, ongeveer waar nu ook de erfrens loopt, hoewel de vorm sindsdien nog wel is veranderd. Het desbetreffende perceel is in gebruik als weiland en is onbebouwd. Op de kaart van rond 1900 (zie afbeelding 7) is alleen het grotere perceel aangegeven, verder is de situatie hetzelfde. Op de kaarten tot en met 1961 blijft het beeld hetzelfde. Op de kaart van 1983 is de weg rond het huidige erf aangegeven (zie afbeelding 8). Op de kaart van 1994 (zie afbeelding 9) is de eerste bebouwing op de locatie aangegeven.

Afbeelding 6. Het onderzoeksgebied op de kadastrale minuut van 1811-1832, globaal aangegeven met de cirkel (bron: Watwaswaar.nl)

Afbeelding 7. Het onderzoeksgebied op de kaart van rond 1900, aangegeven met het blauwe kader, bij de pijl (bron: Archis2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Afbeelding 8. Het onderzoeksgebied op de kaart van 1983, globaal aangegeven met de cirkel (bron: Watwaswaar.nl)

Afbeelding 9. Het onderzoeksgebied op de kaart van 1994, globaal aangegeven met de cirkel (bron: *Watwaswaar.nl*)

Tabel 2.1 Vereenvoudigde archeologische tijdsschaal. (naar Brandt et al. 1992)

Periode	Datering
Paleolithicum	tot 8800 voor Chr.
Mesolithicum	8800 - 4900 voor Chr.
Neolithicum	5300 - 2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Romeinse tijd	12 voor Chr. - 450 na Chr.
Vroege middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Late middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Nieuwe tijd	1500 - heden

2.1.4 Bouwhistorische waarden

De Kennis Infrastructuur Cultuurhistorie (KICH) is geraadpleegd voor het onderzoeksgebied. Hierin zijn geen ondergrondse bouwhistorische waarden aangegeven. Wel zijn hier cultuurhistorische waarden met betrekking tot het landschap aangegeven (zie paragraaf 2.1.3).

2.1.5 Toekomstige situatie

Op dit moment is er nog niet bekend wat de precieze omvang en verstoringsdiepte van de geplande ingrepen zal zijn. Men is voornemens op de locatie twee woningen te bouwen. Het planvoornemen bevindt zich nog in een vroeg stadium, hierdoor is op dit moment geen gedetailleerdere informatie beschikbaar.

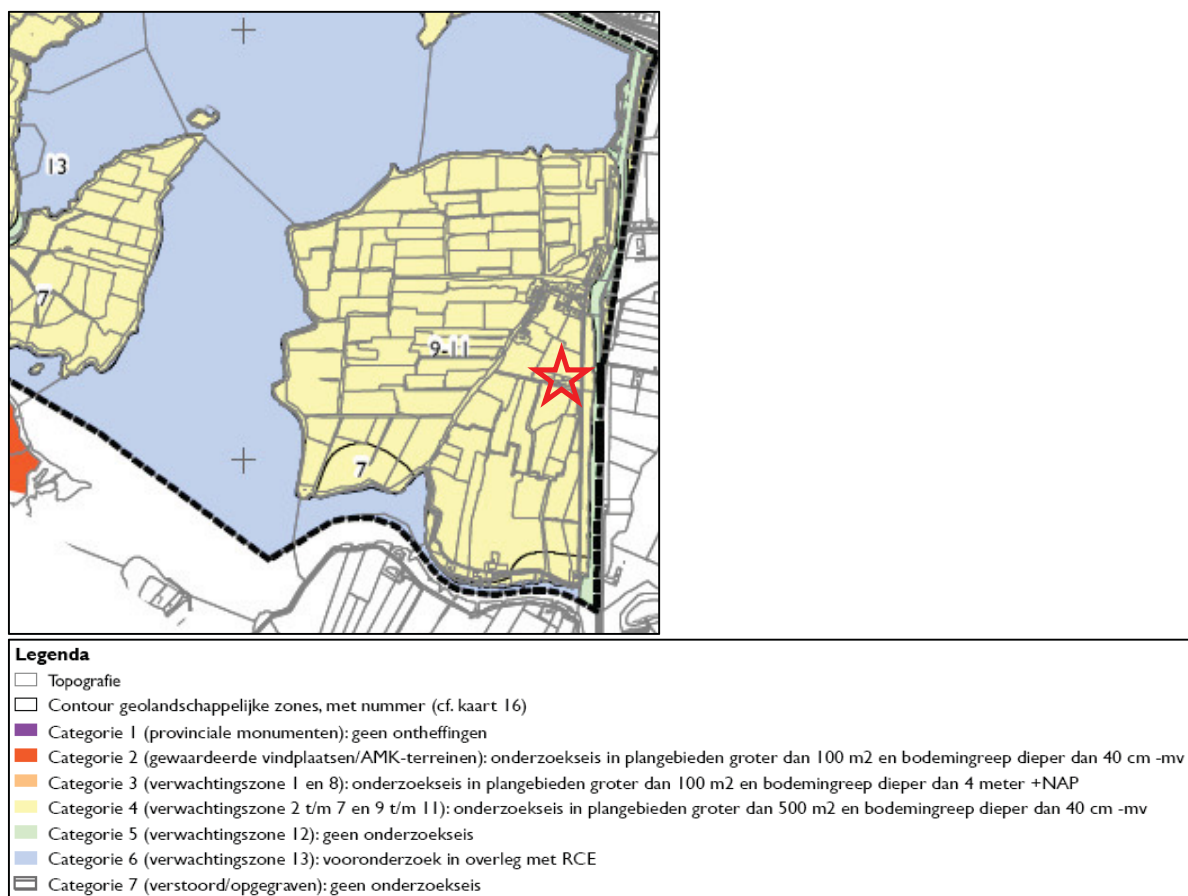
2.1.6 Archeologische verwachting en beleid

Gemeente Castricum beschikt over een eigen beleidskaart (Alkemade, van Heerlingen & Klerks, 2011). Hierop is de Westwouderpolder, waarin het onderzoeksgebied ligt, aangegeven als 'Geolandschappelijke verwachtingszone 9-10-11: veenlandschap'. In deze gebieden geldt een archeologisch onderzoekplicht bij ingrepen groter dan 500 m² of met een diepte groter dan 40 cm onder maaiveld. Het voorziene plangebied zal groter zijn dan deze 500 m².

Legenda			
	Gemeentegrens Castricum		
	Topografie		
	Provinciaal archeologisch monument		
	Gewaardeerd archeologisch terrein		
	Definitieve opgraving		
	Afgravingen		
	Turfgraverij		
Geolandschappelijke verwachtingszones			
	1 - 8: Duinenlandschap		13: Noordzee en groot water
	2: Strandwallen		Sleutelsites
	3: Strandvlakte		1: Castricum-Oosterbuurt
	4: Overstoven strandwallen/strandvlakte met veen		2: Hollands Duinreservaat/PWN (vijf locaties)
	5: Oer-IJ gebied		3: Limmen-De Krocht
	6: Kwelderlandschap op strandwallen		4: Akersloot-Klein Dorregeest
	7: Kwelderlandschap op veen		5: Castricum Zanderij
	9 -10-11: Veenlandschap		
	12: Water en meerbodems		

Afbeelding 10. Het onderzoeksgebied op de kaart met geolandschappelijke verwachtingszones van de gemeente Castricum, globaal aangegeven met de ster (bron: Alkemade, Van Heerlingen & Klerks, 2011)

Afbeelding 11. Het onderzoeksgebied op de kaart met maatregelenkaart van de gemeente Castricum, globaal aangegeven met de ster (bron: Alkemade, van Heerlingen & Klerks, 2011)

2.1.7 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het veenlandschap in de gemeente Castricum. Uit de omgeving zijn vondsten bekend vanaf de ijzertijd, met name uit de hogere delen van het landschap (strand- en kwelderwallen). Vondsten uit oudere perioden kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Vanaf circa 2500 voor Chr. (laatneolithicum en perioden daarvoor) was sprake van sterke vernatting en veengroei in het gebied, waardoor het niet geschikt was voor bewoning. Na tot de ontginning in de volle of late middeleeuwen wordt het gebied weer geschikt voor bewoning. Voor het onderzoeksgebied kunnen daarom sporen van bewoning worden verwacht uit het laatneolithicum en perioden daarvoor (sporen van bijvoorbeeld nederzettingen of agrarische activiteiten) en vanaf de middeleeuwen. Uit de tussenliggende periode kunnen losse vondsten worden verwacht (bijvoorbeeld rituele deposities of sporen die in verband staan met bijvoorbeeld visvangst). De vondsten uit de omgeving duiden op een verwachting voor met name vondsten uit de ijzertijd en middeleeuwen. De bekende vondsten uit de ijzertijd stammen uit de Oostwouderpolder, ten oosten van de Markervaart. Uit het gebied van de Westwouderpolder in de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn alleen vondsten uit de middeleeuwen bekend, van na de veenontginning. Er kunnen echter vondsten uit alle perioden worden verwacht.

De vragen uit de inleiding kunnen als volgt worden beantwoord:

Vraag 1. Wat is de archeologische verwachting van het gebied buiten de reeds bekende AMK-terreinen (indien mogelijk gespecificeerd naar aard, vindplaatsen en perioden)?

Datering

Op basis van de reeds bekende waarnemingen in de omgeving van het plangebied blijkt dat er in het plangebied en omgeving archeologische waarden kunnen worden aangetroffen daterend uit het laatneolithicum en perioden daarvoor. Daarnaast worden er ook resten van bewoning daterend vanaf de middeleeuwen worden verwacht. In de middeleeuwen is de hoogte van het veen door ontginningen aanzienlijk gedaald waardoor het gebied geschikt werd voor bewoning. In de periode tussen het laatneolithicum en de middeleeuwen was het gebied door veengroei te nat voor bewoning. Er kunnen wel losse vondsten uit de tussenliggende periode worden verwacht bijvoorbeeld rituele deposities of vondsten die te maken hebben met visvangst.

Complextype

Uit het neolithicum kunnen resten worden aangetroffen die samenhangen met de mobiele leefwijze van jager-verzamelaars. Kort bewoonde kampementen bijvoorbeeld, of vuursteenconcentraties. Daarnaast waren de kwelderwallen ook geschikt voor agrarisch gebruik. Sporen die met agrarische activiteiten te maken hebben kunnen dus ook worden verwacht. De trefkans op vindplaatsen uit de periode paleolithicum-mesolithicum is klein omdat de strandwal is gevormd vanaf 3000 voor Chr. en in dit proces zijn oudere afzettingen zijn geërodeerd of liggen op zeer grote diepte. Uit de middeleeuwen tot de nieuwe tijd worden met name resten van bewoning verwacht.

Omvang

De omvang van vindplaatsen kan variëren van enkele tientallen m² voor prehistorische kort bewoonde seizoenskampjes tot meer dan duizend m² voor een huisplaats al dan niet met erf en bijgebouwen.

Uiterlijke kenmerken

Paleolithicum-neolithicum: vuursteenverspreiding, indicaties van bewerking van vuursteen, halffabrikaten, productieafval, productiegereedschap (o.a. geweiknoppen en klopstenen). Indicaties van een kortdurende nederzetting/kamp: haardkuilen, verbrand vuursteen. Indicaties van jacht/voedselverzameling en -bereiding: werktuigen, spitsen, bijlen, schrabbers, stekers.

IJzertijd tot de middeleeuwen: rituele deposities of sporen die in verband staan met bijvoorbeeld visvangst zoals fuiken)

Middeleeuwen-nieuwe tijd: resten van bewoning zoals bouwmaterialen, aardewerk, paalgaten, kuilen.

Vraag 2. Zijn er binnen de verwachtingszones specifieke aandachtslocaties aan te geven (zandkoppen of -ruggen, veentjes, historische bebouwing en infrastructuur)?

In principe kunnen binnen het gehele terrein archeologische waarden worden aangetroffen.

Vindplaatsen uit de periode neolithicum (vanaf 3000 voor Chr.) worden in de top van de strandwal verwacht. Resten uit de periode ijzertijd-late middeleeuwen worden verwacht in de resten van het veenpakket en eventueel aanwezige klei-afzettingen. Resten van de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd worden vanaf het maaiveld tot in de top van de strandwal verwacht.

Vraag 3. Wat is er bekend over bodemversturende ingrepen in het plan-/onderzoeksgebied?

In het onderzoeksgebied hebben vanaf de ontginning agrarische activiteiten plaatsgevonden. Deze kunnen de bodem hebben verstoord. Er zijn geen grote bodem versturende activiteiten bekend, met uitzondering van de huidige bebouwing.

Vraag 4. Welk vervolgonderzoek is nodig om de door het bureauonderzoek in beeld gebrachte specifieke archeologische verwachting te toetsen?

Hiervoor is een verkennend booronderzoek noodzakelijk.

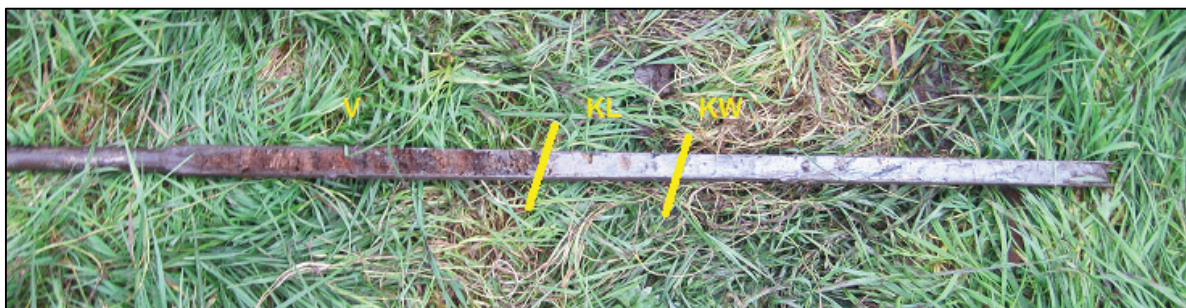
2.2 Verkennend inventariserend booronderzoek

2.2.1 Bodemopbouw

In totaal zijn in het onderzoeksgebied zes boringen gezet. De boringen zijn beschreven in de boorstaten (bijlage 1) en de verdeling van de boringen over het onderzoeksgebied is weergegeven op de boorpuntenkaart (bijlage 2). Een deel van het onderzoeksgebied, met name aan de oost- en zuidzijde van de bebouwing bevindt zich puinverharding. Boring 4 is daardoor gestuit op ondoordringbaar puin. Rond deze boringen zijn verschillende pogingen gedaan de boring over te zetten, maar ook deze zijn gestuit. Achter de westelijke schuur is sprake van een strook zeer dichte begroeiing, waardoor boring 6 moest worden verplaatst en naast deze schuur is gezet.

De bodemopbouw in het onderzoeksgebied bestaat uit een laag matig siltige, kalkloze klei. Bovenin deze kleilaag bevindt zich de graszode of bouwvoor. Het pakket klei is maximaal 0,45 m dik. In boring 5 is in plaats van dit kleipakket een omgewerkte bovenlaag met recent puin aanwezig, gevolgd door een losgewerkt pakket van veen gemengd met klei, tot 1,40 m-mv. Onder deze toplaag van klei, en in boring 5 onder de verstoorde toplaag, bevindt zich veen. Dit veen is mineraalarm en bevat plantenresten. Soms komen hier in beperkte mate kleilagen in voor.

De boringen zijn doorgezet tot 3 m-mv. Boring 1 en boring 5 zijn dieper doorgezet, tot 4 m-mv. In boring 5 gaat op 3,40 m-mv het veen met een scherpe grens over in klei. Deze klei is bovenin matig siltig en kalkloos. Vanaf 3,55 m-mv is de klei zeer zandig, met zandlagen, en bevat deze schelpresten. Deze onderste kleilaag is geïnterpreteerd als een kwelder- of oeverwalpakket.

Afbeelding 12. Beeld van de onderste lagen in boring 1. V: veen; KL: siltige klei; KW: kwelder/oeverwal

2.2.2 Vondsten

In de boringen en tijdens de oppervlaktekartering zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. De archeologische zichtbaarheid in het gebied was slecht.

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

De bodemopbouw in het onderzoeksgebied bestaat uit een dun pakket klei (tot 0,45 m dik), gevolgd door veen. Boring 4 is gestuit op ondoordringbaar puin. In boring 5 is de bodem verstoord tot 1,40 m-mv. In de overige boringen is de bodemopbouw intact. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen in de boringen en er zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van een oud loopvlak. De aangetroffen bodemopbouw duidt erop dat het gebied waarschijnlijk te nat was voor bewoning, vanaf het laatneolithicum, toen de veengroei in dit gebied begon. Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor bewoning in de periode van na de ontginning in de middeleeuwen of nieuwe tijd. Waarschijnlijk heeft het gebied een agrarische functie gehad, waarbij alleen in de moderne tijd sprake is van bewoning. In boring 1 is onder het veen een pakket klei aangeboord. Vanaf 3,55 m-mv bestaat deze uit zandige klei met zandlagen, die is geïnterpreteerd als kwelder- of oeverwalpakket.

Vraag 1. Is de bodemopbouw intact en hoe ziet die eruit?

De bodemopbouw in de meeste boringen is intact. In boring 5 is de bodem verstoord tot 1,40 m-mv en boring 4 is gestuit op een recente puinthoofding.

Vraag 2. Zijn er archeologische indicatoren aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Vraag 3. Zijn er zones met een hoge dan wel lage archeologische verwachting?

De bovenste lagen, tot en met het veenpakket hebben een lage archeologische verwachting.

Voor het kwelderpakket, dat in boring 1 op een diepte van 3,55 m-mv is aangetroffen, geldt een hoge verwachting.

Vraag 4. Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?

De verwachte bodemopbouw van klei op veen op klei is inderdaad aangetroffen. De aanwezigheid van een kwelder- of oeverwal in boring 1 vormt echter een aanvulling op het verwachtingsmodel.

3.2 Aanbeveling

Op grond van deze onderzoeksresultaten wordt de kans op het aantreffen van archeologische resten als laag ingeschat. De kleilaag onderin boring 1, vanaf 3,55 m-mv duidt op de aanwezigheid van een kwelder- of oeverwal. Voor dit pakket wordt de archeologische verwachting hoger ingeschat. Het plangebied wordt vrijgegeven van verder onderzoek en het huidige plan kan doorgang vinden zonder nader archeologisch onderzoek op grond van de nu aangegeven bebouwingscontour en bodemverstoringen. Als het te bebouwen oppervlak groter wordt moet er opnieuw contact worden opgenomen met de bevoegde instanties, in deze de gemeente Castricum, en zal er overleg plaatsvinden over mogelijk vervolgonderzoek.

Het bovengenoemde betreft een aanbeveling die de goedkeuring van de bevoegde overheid, in deze de gemeente Castricum, geniet.

Mochten tijdens het grondwerk onverhoopt alsnog archeologische resten worden aangetroffen, dan dient de bevoegde overheid, gemeente Castricum, hiervan meteen op de hoogte gebracht te worden.

Literatuurlijst

Geraadpleegde literatuur

Alkemade, M., R.M. van Heeringen & K. Klerks, 2011. *Archeologiebeleid gemeente Castricum*. Vestigia rapport V634, Vestigia BV, Amersfoort.

Brandt, R.W. et. al. (red), 1992. *Archis, Archeologisch basisregister, versie 1.0* Amersfoort.

Kok, M.S.M., 2008. *The homecoming of religious practice: an analysis of offering sites in the wet low-lying parts of the landscape in the Oer-IJ area (2500 BC-450 AD)*. Proefschrift, Universiteit van Amsterdam.

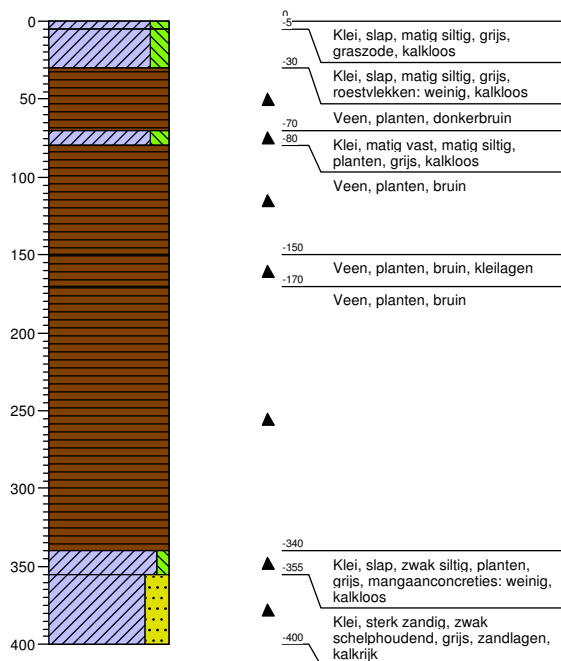
Overige bronnen

- Topografische Dienst Nederland;
- Archis2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed;
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; <http://www.ahn.nl>);
- Kennis Infrastructuur Cultuurhistorie (KICH; <http://www.kich.nl>);
- Archief Alkmaar (<http://archieven.archiefalkmaar.nl/>);
- de website Wikipedia (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Oostwouderpolder>);
- de website Stellingvanamsterdam.nl (<http://www.stellingvanamsterdam.nl>);
- de website Watwaswaar.nl (<http://www.watwaswaar.nl>);
- gegevens opdrachtgever.

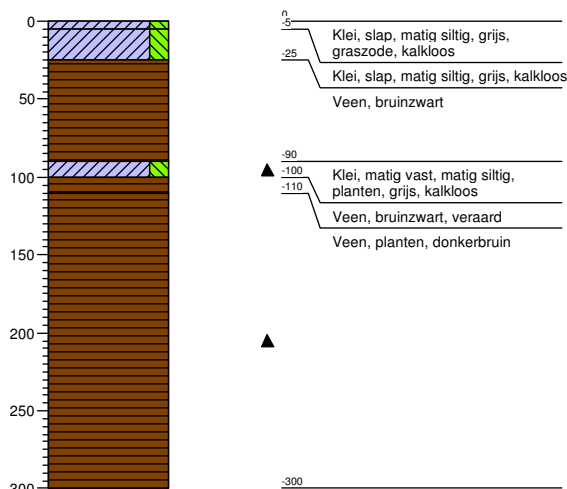
Bijlage 1 Boorstaten

Bijlage 1: Boorprofielen

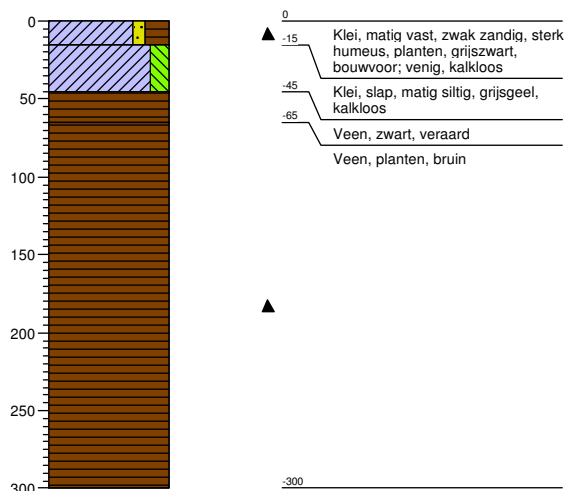
Boring: 1

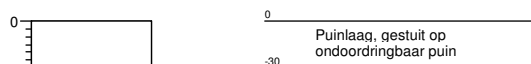
Boring: 2

Boring: 3

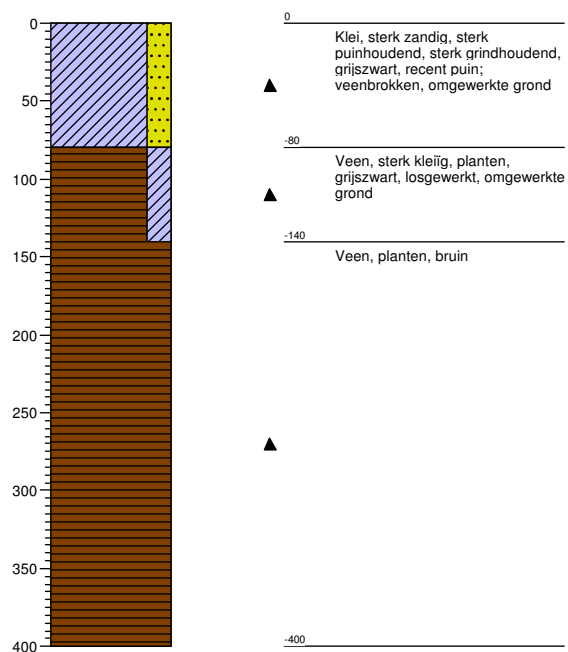

Boring: 4

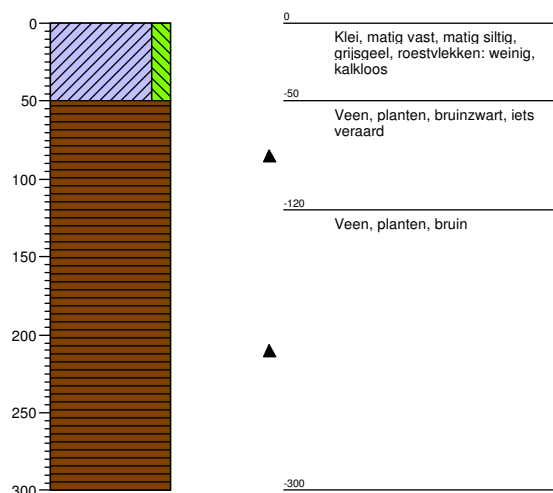

Bijlage 1: Boorprofielen

Boring: 5

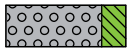

Boring: 6

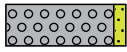

Legenda (conform NEN 5104)

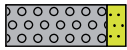
grind

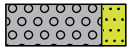
Grind, siltig

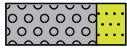
Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

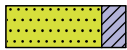

Grind, sterk zandig

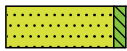

Grind, uiterst zandig

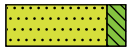
zand

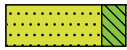
Zand, kleiig

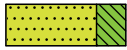
Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

Zand, sterk siltig

Zand, uiterst siltig

veen

Veen, mineraalarm

Veen, zwak kleiig

Veen, sterk kleiig

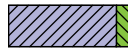

Veen, zwak zandig

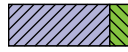

Veen, sterk zandig

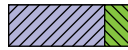
klei

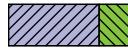
Klei, zwak siltig

Klei, matig siltig

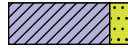
Klei, sterk siltig

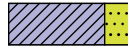
Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

Klei, sterk zandig

leem

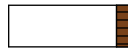

Leem, zwak zandig

Leem, sterk zandig

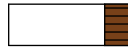
overige toevoegingen

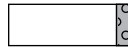
zwak humeus

matig humeus

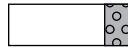
sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

Veraardheid veen

- onveraard
- ◐ zwak veraard
- ◑ matig veraard
- ◒ sterk veraard
- ◓ volledig veraard

Overgang lagen/horizonten

- diffuse overgang
- ▤ geleidelijke overgang
- ▥ matig scherpe overgang
- ▦ scherpe overgang
- ▧ zeer scherpe overgang

overig

- ▲ bijzonder bestanddeel
- ◀ Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- ≡ grondwaterstand
- ◆ Gemiddeld laagste grondwaterstand

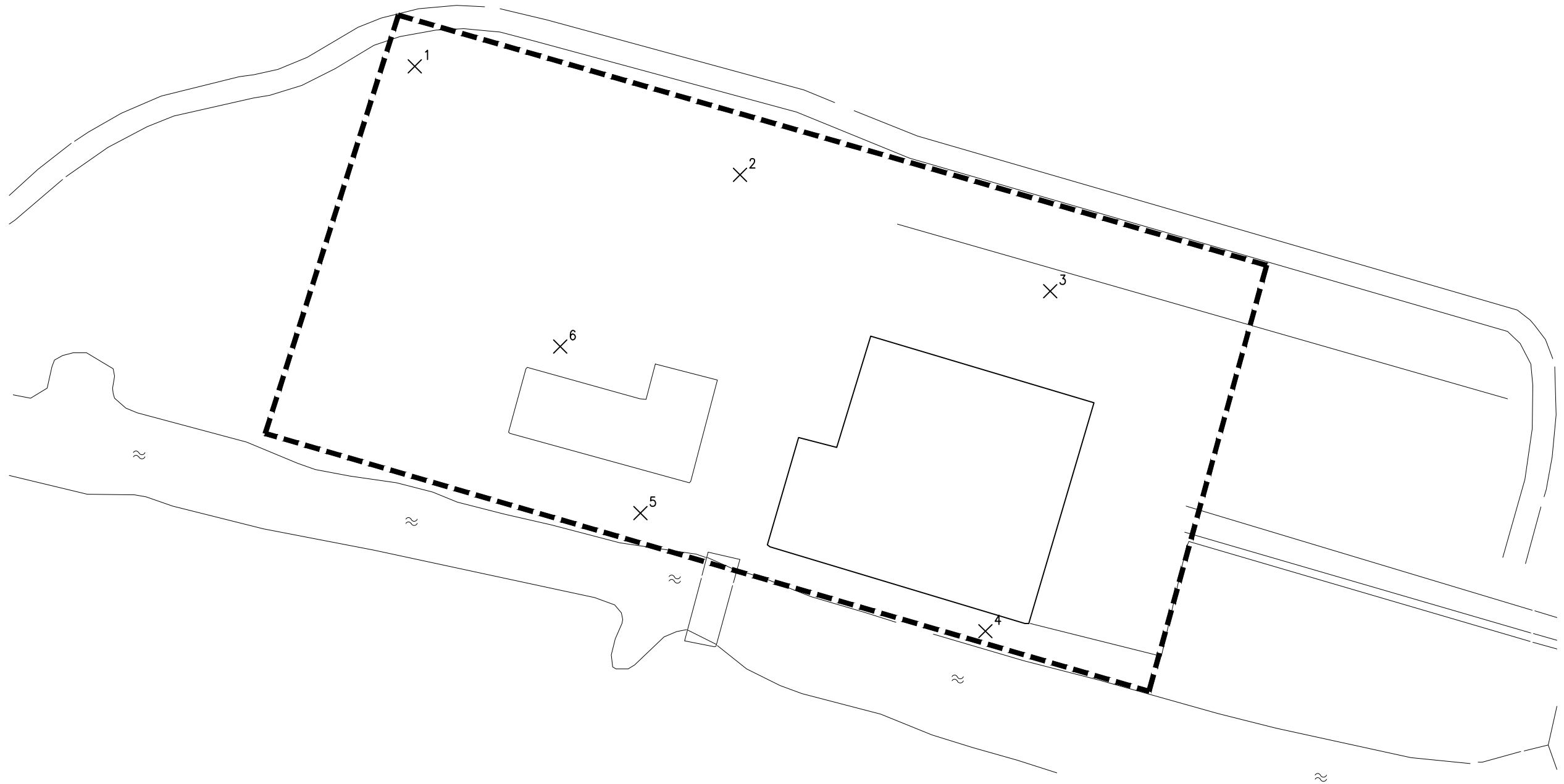
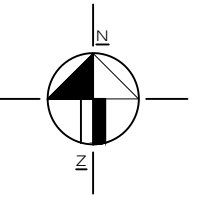

slib

water

Bijlage 2 Overzicht van de onderzoekslocatie, boorpuntenkaart

LEGENDA

- bestaande bebouwing
- huisnummer
- boring
- grens onderzoekslocatie
-

0 AHu TKr Eerste uitgave				
Wijz.	Get.	Gec.	Omschrijving	Datum
MUG ingenieursbureau				
Project:		Archeologisch booronderzoek Stierop De Woude		
Opdrachtgever:		Staatsbosbeheer Grond en Gebouwen		
Onderdeel:		Overzicht van de locatie, boorpuntenkaart		
Projectnummer: 93224912		Schaal: 1:500		Bijlagennummer: 2

Infra
Milieu
Geo-ICT
Archeologie
Geo-informatie

Zernikelaan 8
Postbus 136
9350 AC LEEK
Tel. (0594) 55 24 20
Fax. (0594) 55 24 99

E-mail
info@mug.nl
Internet
www.mug.nl

DEFINITIEF

Zernikelaan 8
9351 VA LEEK
Postbus 136
9350 AC LEEK
T (0594) 55 24 20
F (0594) 55 24 99
E info@mug.nl
I www.mug.nl